

Praegu ilmus ja on kõigist raamatukauplustest saada:

Seesti keele õpetus

algkoolidele.

Kirjutanud

J. Siner, kooliõpetaja Valgas.

82 lkk. Hind 35 kop.

Ülemal nimetatud raamat tahab meie armsa emakeele õpetamises ja õppimises kõigis algkoolides (walla-, kihelkonna-, kiriku- ja teistes koolides) abiks olla. Tema najal õpib laps kerge waewaga Seesti kirja-keelt õieti rääkima ja kirjutama. Raamatus läbiõdetaw õpetusmaterjal on seesama, mida 1899. aasta sügisel ülema koolivalituse poolt meie koolidele fätte saadetud „õpetus-programmid“ (примѣрныя программы) emakeele kohta määravad. Õpetuse wiis on näitlik ja lihtne. Kergemalt raskemale, lihtsamalt liidetumale wiib ta õppijat. Et emakeele tundide arv meie koolides mitte suur ei ole, tuleb iseäralist rõhku kirjalikkude harjutuste pääle panna, mida ka lugemisetundidega väga hästi võib ühendada. Sel ajal, mil üks liit loeb, võib teine raamatusse ülespandud kirjalikkuid ülesandeid täita. Suuõnalik läbiõõtmine ja seletus tarwitab üksnes mõni minut aega, sest raamat on nii äraõetud, et laps väga kergesti ise omad wead üles leiab ja parandab. Õpetusmaterjal on kahe astme pääle ära jaotatud: I. aste teise ning II. aste ühes I. kordamisega kolmanda aasta lastele. — **Viia** tutvustab, kui aega jätkub, terasemaid õppijaid luuleõpetuse (poetica ja metrica) tähtsamate seaduste ja jagudega.

Kui kooliõpetajal tarwiline soojus oma kalli emakeele wastu mitte ei puudu, siis võib ta ülemal nimetatud raamatut omas koolis tarvitades hääd wilja emakeele mõistmises näha saada.

Raamatu tuuma selgemaks arusaamiseks seisgu siin mõned kohad prooviks:

Tartu Ülikooli Raamatukogu
TARTU ÜLICOOLI
ARHIIVKOGU

6 47009810

§ 4. Omadus sõna.

(Имя прилагательное.)

I. 41.

1. Tahvel on **must**.
2. Lumi on **walge**.
3. Pind on **pitt**.
4. Wend on **haige**.
5. Õde on **terwe**.

Arendus: Mis sugune on tahvel? (must). Mis sugune on lumi? (walge). Mis sugune on pind? (pitt). Kuidas on wend? (haige). Kuidas on õde? (terwe).

42. Märka: Sõnu, mis ütlevad, mis sugune ehk kuidas üks asi ehk olewus on, nimetatakse omadus sõnadeks.

(Omadus sõnad on niisugused sõnad, mis olewuste **omadusi** tähendawad.)

43. Ütle ja kirjuta üles, mis sugused järgmised (a all seiswad) asjad ja olewused on, ning tarwita säälsjuures alama (b all) seiswaid omadus sõnu!

- a) Kuub, will, maafikas, taewas, rohi, paber, koer, maja, kirik, tamm, kaamel, isa, kott, pale, siga, rott, elewant, tee, elu, meri, tänav, raud, kuld, nõel, jää, karu, puu, keller, wesi, särk, jutt?
- b) Kuiv, willane, linane, märg, niiske, karwane, file, äme, peenike, kallid, odaw, kitsas, lai, lühike, pikk, suur, weike, rojane, puhjas, fakkine, terve, inetu, ilus, wana, uus, kirju, kollane, roheline, sinine, punane, pehme, must?

Mäit. Kuub on must. Will on pehme. Maafikas on punane jne.

§ 13. Määrus sõna.

(Нарѣчіе.)

I. 94.

1. Kuul lendab **siina**.
2. Wesi woolab **siit**.
3. Sulane ootab **wäljas**.
4. Wihma sadab **täna**.
5. Kepp ei seisa **püsti**.

Arendus: Kuhu lendab kuul? (sinna). Kust woolab wesi? (siit). Kus ootab sulane? (väljas). Millal jadas wihma? (täna). Kuidas ei seisja kepp? (püsti).

Softwõte. Sõnu, mis ütlevad, **kuhu** üks tegevus sühib, **kust** ta tuleb, **kus**, **millal** ja **kuidas** ta sünnib, nimetatakse **määrusjõnadeks**.

95. Määra järgmiste lausete üteldused ligemalt ära, — klammerite wahel seiswaid küsimusi ühtlasi tähele panna!

Päike weereb (**kuhu**?). Jsa elab (**kus**?). Hääl hüüdis (**kust**?). Tädi tuleb (**millal**?). Mina kirjutan (**millal**?). Jsa karistab (**kuidas**?). Ema armastab (**kuidas**?). Päike paistab (**kuidas**?). Soldatid marsiwad (**kuidas**?).

Tarwita määrusjõnu: taga, heledasti, kõrwale, kaugel, alla, ülevalt, täna, päält, waljusti, homme, hellasti, ridastikku!

§ 30. Liikmeline lause ehk perüodus.

II. 224.

a) Liikmeline lause ehk perüodus on nüjugune mitmekordselt kofkuliidetud lause, millel kaks — ees- ja tagalause wiisil ühenduses seiswat — p ä j a g u o n. Esmest jagu tuleb tõuswa, teist wajuwa häälega lugeda. Eeslause on kas lauseliitused wõi ka ainult kõrwalised laused, — tagalause aga enamasti p ä l a u s e d. Lausete arwu järele on perüodused kas kahe-, kolme- wõi mitmeliikmelised.

b) **Wahemärgid:** Geslauset tagalausest lahutab k o o l o n, ees- ja tagalause liikmeid aga — j e m i k o o l o n. Lühikeses perüoduses wõib eeslause tagalausest ka jemikooloniga lahutada.

Näitused:

2. **Kolmeliikmeline perüodus.** Kui, Looja, sinu wägewust ju töõdes tähel' panda; kui sinu heldust, armastust ma meeles püüan fanda: ei siis ma tea tõesti, kuis kiidan, auustan alati sind, Jumal, Jõhand, Jsa!

4. **Wiieliikmeline perüodus.** Kus on rahwas wai ja wahwa; kus on kõlaw tema keel; kus ka piinal palg' ei kahwa; kus on meestel mehemeel: sääl on minu isamaa; sääl mu kallis kodu ka!
(Koidula.)

Lisa.

IV. Riim.

Riim võib olla: a) alliteration, b) assonation, d) lõpu = ehk täisriim.

Alliterationi juures hakkavad need värssi (rea) sõnad või ka silbid, millede pääl kõige juurem rõhk seisab, ühejuguise algumbhäälikuga. Näit.

Zahkis teha **t**unnistähte
Pärastpõlwe **p**oegadele. (Klwp.)

Alliteration on Eesti keele päris oma ning meie luuletuste kenam ehe. Terwe „Kalewipoeg,“ lõpmata hull wanu rahwalaulusid ja palju kunstluuletusi tarwitawad teda omaks juuremaks iluks. Näitused:

2) **Z**alupoeg oli tööle tarka,
Saks oli jüdi sundimaie.
Meie maa mehed, madalad, —
Kawalad kotte kandemaie. (Khwf.)

5) **W**eerle, weerle wete woogu
Ema kaisus kiirula;
Sunni sügawuse hoogu
Peipji poole pöörama! (M. Lipp.)

Raamatu pääladu on wäljaandja juures, Walgas, Moskwa uul. nr. 27. Adres: Гор. Валкъ, Лифл. губ., учителю Г. Эйнеру.

Kooliõpetajad, kes raamatut otseteel wäljaandja käest telliwad, saawad pääle priiõatmise iga 10 ekf. kohta ühe ekf. hinnata.

Raamatukauplustele antakse harilikud protsendid.

Дозволено цензурою. — Юрьевъ, 28 Октября 1900 г.

Trükitud „Postimehe“ trükitojas.